

ИНСАН ҺҮГУГЛАРЫ ҲАГГЫНДА ҮМУМИ БӨЈАННАМӨ

ПРЕАМБУЛА

Бөшөр аиләсинин бүтүн үзвләринә хас олан ләјагәт һиссинин вә онларын бәрәбәр вә ајрылмаз һүгугларынын танынмасынын азадлыг, әдәләт вә үмуми сүлһүн әсасы олдуғуну нәзәрә алараг,

инсан һүгугларына етинасызлыг вә нифрәтин бөшәријјәти дөһшәтә кәтирән барбаризм һәрәкәтләринә сәбәб олдуғуну вә инсанларын сөз вә етигад азадлығына малик, горху вә өһтијачдан азад олдуглары дүнјанын јарадылмасынын бөшәријјәтин ән али истәји олдуғуну нәзәрә алараг,

инсанын сон васитә кими истибад вә зүлмә гаршы гијамә галхмаға мөчбур олмамасыны тәмин етмәк үчүн инсан һүгугларынын ганунун һакимијјәти илә мүдафиә олунмасынын зәрурилијини нәзәрә алараг,

халглар арасында мөһрибан мүнәсибәтләрин инкишафыны дестәкләмәјин вачиблијини нәзәрә алараг,

Бирләшмиш Милләтләрин халгларынын БМТ Низамнамәсиндә әсас инсан һүгугларына, инсан шөхсијјәтинин ләјагәт вә дәјәринә, киши вә гадынларын һүгүг бәрәбәрлијинә инамларыны тәсдиг етдикләрини вә даһа кениш азадлыг шөраитиндә социал тәрәгги вә һәјат шөраитинин јахшылашдырылмасына јардым етмәји гәт етдикләрини нәзәрә алараг,

үзв дөвләтләрин БМТ илә әмәкдашлыг шөраитиндә инсан һүгугларына вә әсас азадлыгларә үмуми һөрмәт вә онларә әмәл олунмасына јардым етмәји өһдәләринә көтүрдүкләрини нәзәрә алараг,

бу һүгүг вә азадлыгларын характеринин там шәкилдә дәрк олунмасынын һәмин өһдәлијин һәртәрәfli јеринә јетирилмәси үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб етдијини нәзәрә алараг,

БМТ Баш Ассамблејасы

Инсан һүгуглары Һаггында Үмуми Бөјаннамәни, һәр бир кәсин вә чөмијјәтин һәр бир органынын бу Бөјаннамәни рәһбәр тутараг маарифчилик вә тәдрис јолу илә һәмин һүгүг вә азадлыгларә һөрмәт олунмасына јардым етмәси вә милли вә бөјнәлхалг сәвијјәдә тәрәггипәрвәр тәдбирләр јолу илә, һәм тәшкилатын үзвү олан халглары, һәм дә онларын јурисдиксијасы алтында олан әразиләрин халглары арасында үмумиликдә вә еффеktiv танынмасы вә һәјатә кечирилмәсинә сәј көстәрмәләри мәгсәдилә бүтүн халглар вә бүтүн дөвләтләрин јеринә јетирмәјә чан атмалы олдуглары вәзифә кими бөјан едир.

Маддә 1

Бүтүн инсанлар ләјагәт вә һүгугларына көрә азад вә бәрәбәр доғулулрлар. Онларын шүүрлары вә вичданлары вар вә бир-бирләринә мүнәсибәтдә гардашлыг руһунда даврамалыдырлар.

Маддә 2

Һәр бир шөхс иргиндән, дәрисинин рәнкиндән, чинсиндән, дилиндән, дининдән, сијаси вә диқәр әгидәсиндән, милли вә ја социал мәншәјиндән, әмлак, социал мөвгә вә диқәр вәзијјәтиндән асылы олмајараг бу Бөјаннамәдә елан олунмуш бүтүн һүгүг вә азадлыгларә малик олмалыдыр.

Бундан өләвә, һәмин шөхсин мәнсуб олдуғу өлкәнин вә ја әразинин, һәмин әразинин мүстәгил, гәјјумлуғ алтында олан, өзүидарәолунмајан вә ја суверенлији һәр һансы шәкилдә мөһдудлашмыш олмасындан асылы олмајараг, сијасы, һүгуги вә бөјнәлхалг статусундан асылы оларәг һеч бир ајры-сечкилик гојулмамалыдыр.

Маддә 3

Һәр бир шөхсин јашамағ, азадлыг вә шөхси тохунулмазлыг һүгуғу вар.

Маддә 4

Һеч ким көлә вә ја асылы вәзијјәтдә сахланыла билмәз; гулдарлыг вә гул тичарәти бүтүн формаларда гадаған едилир.

Маддә 5

Һеч ким ишкәнчәјә вә ја гәддар, гејри-инсани вә ја онун ләјагәтини алчалдан мүнәсибәтә вә чәзәја мәрүз галмамалыдыр.

Маддә 6

Һәр бир шөхс һарада олмасындан асылы олмајараг өзүнүн һүгүг субъекттилијинин танынмасы һүгуғуна малиқдир.

Маддә 7

Бүтүн инсанлар ганун гаршысында бәрәбәрдириләр вә ганун тәрәфиндән бәрәбәр мүдафиә һүгуғуна малиқдирләр. Бүтүн инсанлар бу Бөјаннамәни позан һәр һансы ајры-сечкиликдән вә белә ајры-сечкилијә һәр һансы чөһддән бәрәбәр мүдафиә олунма һүгуғуна малиқдирләр.

Маддә 8

Һәр бир шөхс Конститусијанын вә ја ганунун она вердији һүгугларын позулмасы заманы сәләһијјәтли милли мөһкәмәләр тәрәфиндән һүгугларынын бәрпа олунмасы һүгуғуна малиқдир.

Маддә 9

Һеч ким өзбашына һәбсә, тутулмаја вә ја сүркүнә мәрүз гала билмәз.

Маддә 10

Һәр бир шөхс онун һүгүг вә вәзифәләринин тәјини вә она гаршы ирәли сүрүлмүш чинајәт иттиһамынын әсаслылығынын мүәјјәнләшдирилмәси үчүн онун ишинин мүстәгил вә битәрәф мөһкәмәдә, там бәрәбәрлик әсасында, ашқарлыг вә әдәләтин бүтүн тәләбләринин көзләнәилмәси шөраитиндә бахылмасы һүгуғуна малиқдир.

Маддә 11

Чинајәт төрәтмәкдә иттиһам олунан һәр бир шөхс күнаһы она мүдафиә үчүн бүтүн имканларын тәмин олундуғу ачыг мөһкәмә истинтагында гануни шөкилдә сүбүт олунанадөк күнаһсыз һесаб едилмәк һүгуна малиқдир.

Һеч бир кәс милли ганунверичилик вә ја бөјнәлхалг һүгуға әсасән төрәдилдији заман чинајәт һесаб едилмәјән һәрәкәт вә ја һәрәкәтсизлик үчүн чинајәтдә иттиһам олуна билмәз. Ејни заманда чинајәтин төрәдилдији заман тәтбиг олуна биләчөк чәзадан даһа ағыры тәтбиг олуна билмәз.

Маддә 12

Һеч ким шөхси вә аилә һәјатына мүдахиләјә, евинин тохунулмазлығына, мөктублашмасынын кизлилијинә, шәрәф вә нүфузуна өзбашына гәсдә мәрүз гала билмәз. Һәр бир шөхсин белә мүдахилә вә гәсдән ганун тәрәфиндән мүдафиә олунмағ һүгуғу вар.

Маддә 13

Һәр бир шөхс һәр бир өлкә һүдудунда сәрбәст һәрәкәт етмәк вә јашајыш јери сечмәк һүгуғуна малиқдир.

Һәр бир шөхс өз өлкәси дә дахил олмағла истәнилән өлкәни тәрк етмәк вә өз өлкәсинә гајытмағ һүгуғуна малиқдир.

Маддә 14

Һәр бир шөхс диқәр өлкәләрдә тәғибдән сығыначағ ахтармағ вә бу сығыначагдан истифадә етмәк һүгуғуна малиқдир.

Бу һүгүг һәгигәтән дә гејри-сијаси чинајәт вә ја Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мөгсәд вә принципләринә зидд һәрәкәт төрәдилмәсинә әсасланан

тәғибләр заманы истифадә олуна билмәз.

Маддә 15

Һәр бир шәхс вәтәндашлығ һүгүгуна маликдир.

Һеч ким өзбашына оларағ вәтәндашлығдан вә вәтәндашлығыны дәјишмәк һүгүгундан мәһрум едилә билмәз.

Маддә 16

Јеткинлик јашына чатмыш кишиләр вә гадынлар ирги, милли вә дини әләмәтләринә көрә һеч бир мәһдудияјет гојулмадан никаһа дахил олмағ вә аилә гурмағ һүгүгуна маликдирләр. Онлар никаһа дахил оларкән, никаһ мүддәтиндә вә онун позулмасы заманы ејни һүгүглардан истифадә едирләр.

Никаһ, никаһа дахил олан һәр ики тәрәфин азад вә там разылығы оларса бағлана биләр.

Аилә чәмијјәтин тәбии вә башлыча групп ваһидидир вә чәмијјәт вә дәвләт тәрәфиндән мүдафиә олунма һүгүгуна маликдир.

Маддә 17

Һәр бир шәхсин һәм тәкбашына, һәм дә диқәрләри илә бирликдә мүлкијјәтә саһиб олма һүгүгу вар.

Һеч ким өзбашына оларағ мүлкијјәтдән мәһрум едилә билмәз.

Маддә 18

Һәр бир шәхс дүшүнчә, вичдан вә дин азадлығы һүгүгуна маликдир; бу һүгүга өз динини вә етигадыны дәјишмәк азадлығы вә өз дининә вә инанчларына тәһсил, дуа вә дини вә ритуал ајинләр заманы тәкликдә вә ја башгалары илә бирликдә, ашқар вә ја фәрди шәкилдә етигад етмәк азадлығы дахилдир.

Маддә 19

Һәр бир шәхс әгидә вә ону сәрбәст ифадә етмәк азадлығы һүгүгуна маликдир; бу һүгүга манеәсиз оларағ әгидәјә малик олмағ вә информасија вә идејалары дәвләт сәрһәдләриндән асылы олмајарағ истәнилән васитәләрлә ахтармағ, әлдә етмәк вә јајмағ азадлығы дахилдир.

Маддә 20

Һәр бир шәхс динч јығынчағлар вә ассосиасијалар азадлығы һүгүгуна маликдир.

2.Һеч бир шәхс һәр һансы бир ассосиасијаја гошулмаға мәчбур едилә билмәз.

Маддә 21

Һәр бир шәхс дәвләтин идарә олунмасында билаваситә вә ја азад шәкилдә сечилмиш нүмајәндәләр васитәсилә иштирак етмәк һүгүгуна маликдир.

2.Һәр бир шәхс өз өлкәсиндә дәвләт хидмәтиндә гуллуғ етмәк үчүн бәрәбәр имкана малик олмағ һүгүгуна маликдир.

Халгын ирадәси игтидар һакимијјәтинин әсасы олмалыдыр; бу ирадә өз ифадәсини кизли сәсвермә јолу илә, үмуми вә бәрәбәр сечки һүгүгу вә ја сәсвермәнин азадлығыны тәмин едән диқәр ејнимәналы формалар әсасында кечирилән мүтамади вә сахталашдырылмамыш сечкиләрдә тапмалыдыр.

Маддә 22

Һәр бир шәхс чәмијјәтин үзвү кими социал мүдафиә һүгүгуна вә милли сәјләр вә бејнәлхалғ әмәкдашлығ јолу илә вә һәр бир дәвләтин структуру вә ресурсларына үјгүн оларағ онун ләјагәтинин мүдафиәси вә шәхсијјәтинин азад инкишафы үчүн игтисади, социал вә мәдәни саһәләрдә һүгүглара маликдир.

Маддә 23

Һәр бир шәхсин әмәк, сәрбәст иш јери сечмәк, әдаләтли вә јахшы иш шәраити вә ишсизликдән мүдафиә һүгүгу вар.

Һәр бир шәхс һеч бир ајры-сечкилик олмадан ејни иш үчүн ејни әмәк һағгы алмағ һүгүгуна маликдир.

Һәр бир ишләјән шәхс, әмәјинин лазым кәләрсә диқәр социал мүдафиә васитәләрилә тамамланан, онун өзүнүн вә аиләсинин ләјигли доланышығыны тәмин едә билән әдаләтли вә гәнаәтбәхш өдәнилмәси һүгүгуна маликдир.

Һәр бир шәхсин һәмкарлар иттифагы јаратмағ вә өз социал марағларыны мүдафиә етмәк үчүн һәмкарлар иттифағларына дахил олмағ һүгүгу вар.

Маддә 24

Һәр бир шәхсин истираһәт вә асудә вахт, о чүмләдән иш күнүнүн ағлабатан һүдуду вә өдәнилән мүтамади мезунијјәт һүгүгу вар.

Маддә 25

Һәр бир шәхс онун өзүнүн вә аиләсинин сәһһәт вә рифаһыны тәмин етмәк үчүн лазым олан, гида, кејим, тибби хидмәт вә лазыми социал тәминат да дахил олмағла һәјат сәвијјәси һүгүгуна вә ишсизлик, хәстәлик, әлиллик, дул галма, гочалығ вә ондан асылы олмајан сәбәбләр үзүндән јашајыш васитәләринин итирилмәси заманы тәминат һүгүгуна маликдир.

Аналығ вә ушағлығ хүсуси гајғы вә јардым алмағ һүгүгуна маликдирләр. Һәм никаһ нәтичәсиндә һәм дә никаһдан кәнар доғулмуш ушағлар ејни социал мүдафиәдән истифадә етмәлидирләр.

Маддә 26

Һәр бир шәхсин тәһсил һүгүгу вар. Ән азы ибтидаи вә үмуми тәһсил пулсуз олмалыдыр. Ибтидаи тәһсил ичбари олмалыдыр. Һәр кәс техники вә пешә тәһсили алмағ имканына малик олмалыдыр, али тәһсил дә һәр кәсин габилијјәти әсасында һамыја ејни дәрәчәдә мүјәссәр олмалыдыр.

Тәһсил инсан шәхсијјәтинин там инкишафына вә инсан һүгүглары вә әсас азадлығлара һөрмәтин артырылмасына јөнәлдилмәлидир. Тәһсил халғлар, ирги вә дини групплар арасында гаршылығлы аңлашманын, дөзүмлүлүјүн вә достлуғун мөһкәмләндирилмәсинә вә Бирләшмиш Милләтләрин сүлһү горума саһәсиндә фәалијјәтинә јардым етмәлидир.

Валидејнләр өз азіашлы ушағларынын тәһсил нөвүнү сечмәкдә үстүнлүјә маликдирләр.

Маддә 27

Һәр бир шәхс чәмијјәтин мәдәни һәјатында сәрбәст иштирак етмәк, инчәсәнәтдән һәзз алмағ, елми тәрәғгидә иштирак етмәк вә онун фәјдасындан истифадә етмәк һүгүгуна маликдир.

Һәр бир шәхс мүәллифи олдуғу елми, әдәби, вә инчәсәнәт әсәрләринин нәтичәсиндә мејдана чыхан мадди вә мәнәви мәнәфеләринин горунмасы һүгүгуна маликдир.

Маддә 28

Һәр бир шәхсин бу Бәјаннамәдә әкс олунмуш һүгүг вә азадлығларын там тәмин олундуғу социал вә бејнәлхалғ дүзүм һүгүгу вар.

Маддә 29

Һәр бир шәхс јалныз онун азад вә там инкишафы мүмкүн олдуғу чәмијјәт гаршысында вәзифәләр дашыјыр.

Өз һүгүг вә азадлығларыны һәјата кечирәркән һәр бир шәхс јалныз елә мәһдудияјәтләрә мәруз гала биләр ки, онлар ганун тәрәфиндән диқәрләринин һүгүг вә азадлығларынын танынмасы вә һөрмәт олунмасынын тәмин едилмәси вә демократик чәмијјәтин әхлағи, ичтимаи асајиш вә үмуми рифаһ тәләбләрини өдәмәк мәғсәдилә тәјин едилмиш олсун.

Бу һугуг вә азадлыгларын һәјата кечирилмәси Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мәгсәд вә принципләринә зидд олмамалыдыр.

Маддә 30

Бу Бәјаннамәдә һеч нә һәр һансы дәвләтә, шәхсләр группуна вә ајры-ајры шәхсләрә Бәјаннамәндә елан олунмуш һугуг вә азадлыгларын мәһвинә јөнәлмиш һәр һансы фәалијјәтлә мәшғул олмағ вә ја һәр һансы һәрәкәти төрәтмәк һугугунун верилмәси кими тәфсир олуна билмәз.